

© Павлова В. О.

він виступає як результат логічного узагальнення та наукового абстрагування від спостережуваної реальності.

В якості **висновку** необхідно підкреслити, що змішування цих двох підходів і їх ключових понять, використання одного замість іншого може призвести до істотних дослідницьких труднощів і суперечностей. Те, як насправді працює і функціонує раціональність Номо економікус, може відносно розходитися з концептуальними умовами і теоретичними приписами його актуалізації, які сформульовані в рамках відповідної концепції. Крім того, змішування цих двох аспектів породжує масу критичних випадів проти сучасної економічної людини як такої, коли символічній конструкції - якою спочатку і є розглянута нами модель - приписуються по суті психологічні якості реальних людей в їх повсякденному житті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Автономов В. С. Современный капитализм, общечеловеческие ценности и экономическая наука // Капитализм и рынок: экономисты размышляют / Под ред. В. И. Кузнецова, И. М. Осадчей. - М.: Наука, 1993. - С. 12-24.
2. Вебер М. «Объективность» социально-научного и социально-политического познания // М. Вебер. Избранные произведения. - М.: Прогресс, 1990.-С. 345-415.
3. Мизес Л. фон. Человеческая деятельность: Трактат по экономической теории./ Л. Мизес. - М.: Экономика, 2000. - 875 с.
4. Kuzminov J. Transition to a market economy and the problems of changing the economic culture //European Economy. -1993. - V.49. - P. 219 - 230.

Павлова В. О., Національний університет «Одеська юридична академія»

УДК 314.7:343.9:343.343.6 (477)

НЕЛЕГАЛЬНІ МІГРАНТИ ЯК УЧАСНИКИ ТА ЯК ЖЕРТВИ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Стаття присвячена аналізу становища нелегальних мігрантів серед злочинних організацій, їх значимості в злочинній діяльності. Акцентується увага на тому, що мігранти, займаючись злочинною діяльністю як за своєю волею, так і проти неї, є не тільки злочинцями, а й жертвами багатьох соціальних причин, які примушують їх бути злочинцями.

Ключові слова: нелегальна міграція, міграційна злочинність, жертви злочинів, етнічні групи, зони впливу.

НЕЛЕГАЛЬНЫЕ МИГРАНТЫ КАК УЧАСТНИКИ И КАК ЖЕРТВЫ ОРГАНИЗОВАННОЙ ПРЕСТУПНОСТИ

Статья посвящена анализу положения нелегальных мигрантов среди преступных организаций, их значимости в преступной деятельности. Акцентируется внимание на том, что мигранты, занимаясь преступной деятельностью как по своей воле, так и против неё, являются не только преступниками, но и жертвами многих социальных причин, которые заставляют их быть преступниками.

Ключевые слова: нелегальная миграция, миграционная преступность, жертвы преступления, этнические группы, зоны влияния.

ILLEGAL MIGRANTS AS AGENTS AND AS VICTIMS AND AS VICTIMS OF ORGANIZED CRIME

This article analyzes the situation of irregular migrants among criminal organizations, their significance in the criminal activities. Attention is drawn to the fact those migrants engaged in criminal activity as on their own, and against it are not only the criminals, but also the victims of many social causes that cause them to be criminals.

Keywords: *illegal immigration, immigration crime, victims of crime, ethnic groups, the zone of influence.*

Актуальність теми даної статті обумовлена необхідністю дати наукову політологічну та соціологічну оцінку проблеми міграційної злочинності, встановити причини та особливості формування кримінальної ситуації за участі нелегальної міграції, яка негативно впливає на формування та розвиток політичної ситуації в будь-якій країні, а також з'ясувати, чому мігранти в силу своєї нестабільної адаптації стають жертвами злочинних посягань.

Так, одним із негативних явищ, які серйозно впливають на стан безпеки, на громадський порядок окремої країни є нелегальна міграція, в якій умовно можна визнати дві сторони впливу: одна з них передбачає нелегальне перебування, але з ціллю заробити кошти для себе і для своєї сім'ї, не вдаючись до криміналу, а інша, більш небезпечна, – нелегальне перебування, але з ціллю швидкого заробітку за рахунок вдавання до організованої злочинності. Нелегальні мігранти можуть як самі вдаватися до криміналу, так і насильно бути втягнені до нього іншими організованими злочинними групами (далі – ОЗГ) чи організаціями в силу свого скрутного матеріального положення. Відзначимо, що в більшості випадків мігранти стають членами таких організацій за власним бажанням, але можуть бути і примушені до злочинних дій, тим самим перетворюючись на жертви злочинної діяльності через певні соціальні, економічні, політичні та інші причини.

Злочинні елементи, які хочуть збагатитися за рахунок нелегальних мігрантів шляхом залучення їх до злочинної діяльності, ретельно продумують маршрут переміщення, спосіб переміщення та протизаконне проникнення до країни призначення. Це виявляється у створенні та функціонуванні так званих каналів нелегальної міграції за допомогою місцевих мешканців прикордонних районів та органів прикордонної служби [1].

Проблемами дослідження міграційної злочинності займався цілий ряд науковців, серед яких П. А. Насуров, який визначає міграційну злочинність як злочинні діяння, здійснені мігрантами (групою мігрантів чи етнічною групою) на території країн – реципієнтів чи на міжнаціональному (транснаціональному) рівні, а також здійснення по відношенню мігрантів (законних чи незаконних) суспільно небезпечних діянь на території приймаючих держав чи держав транзитів[2]. Як бачимо з визначення, мігранти можуть виступати як суб'єктами злочинів, так і їх жертвами.

Крім цього, на думку Кутяїна А., кримінальні посягання можуть здійснюватися мігрантами по відношенню до своїх співвітчизників (наприклад, рекет і вбивства співвітчизників-комерсантів на ґрунті розмежування сфер впливу чи інших корисних мотивів)[3].

Взаємозв'язок нелегальних мігрантів із злочинними групами полягає в тому, що, приїхавши до іншої країни, вони не мають можливості швидкого заробітку, внаслідок чого їх інтереси збігаються з інтересами криміналітету, який володіє певними зонами впливу.

Виходячи з такого положення нелегальних мігрантів у складі злочинних груп, доречним було б визначити особливості, якими характеризується даний вид злочинності: по-перше, підвищена суспільна небезпека даного виду злочинності, що визначається постійним ростом злочинів нелегальних мігрантів; по-друге, використання нелегальних мігрантів кримінальними елементами з ціллю легкого заробітку; по-третє, високий рівень організованості та постачання всіма засобами та інформацією з боку організаторів таких злочинних груп; по-четверте, наявність регіональних відмінностей (найбільша кількість злочинів нелегальних мігрантів спостерігається в індустріальних районах країни, що швидко розвиваються, чи регіонах, які межують з іншими країнами); по-п'яте, здебільшого груповий характер злочинності; по-шосте, висока ступінь латентності (80% злочинів нелегальних мігрантів залишаються не зареєстрованими в офіційній кримінальній статистиці). Її основними причинами є приховування працівниками правоохоронних органів злочинів, здійснених мігрантами, тобто корупційні зв'язки кримінальних елементів з даними органами, нелегальне перебування на території країни великої кількості нелегальних мігрантів, в силу чого не можна встановити інформацію про мігранта – злочинця, а також допомога з боку своїх співвітчизників, які належать до різних національних діаспор.

Богомолова К. І. визначає певні види злочинів, які можуть здійснюватися нелегальними мігрантами: 1) злочини проти особи – вбивства, навмисне нанесення тілесної шкоди, навмисне нанесення легкої шкоди здоров'ю, побой, насильство; 2) злочини проти суспільної безпеки і суспільного порядку - хуліганство, незаконний обіг наркотичних речовин та засобів, незаконний обіг зброї; 3) злочини проти власності - крадіжки, грабежі, розбой й вимагання; 4) злочини в сфері

економічної діяльності - контрабанда, незаконний обіг коштовних металів тощо; 5) злочини проти державної влади - організація незаконної міграції й підробка документів та інші злочини, які можуть здійснюватися нелегальними мігрантами[4]. Всі ці злочини реалізуються та прикриваються з участю кримінальних елементів, які є «кришею» для нелегалів.

З огляду на це не потрібно забувати, що мігранти є не тільки учасниками злочинів, а й їх жертвами в силу свого походження, соціальної незорієнтованості та тяжкої адаптації в суспільстві певної держави, а також незаконного перебування на території окремої держави без належних документів та дозволу. Їм також може завдаватися як фізична шкода у вигляді тілесних ушкоджень, моральна шкода у вигляді цькування за їх, наприклад, походження, а також матеріальна шкода, що виражається в шахрайстві, в забиранні коштів, зароблених нелегальними мігрантами для себе чи своїх сімей.

Крім того, нелегали мають високий рівень природної латентності злочинних посягань та підвищену групову віктимність, яка пов'язана з деякими особливостями мігрантів і їх поведінки або з специфічними відносинами зі злочинцем. Тому високий рівень природної латентності злочинних посягань у відношенні до нелегальних мігрантів пояснюється низкою симбіотично зв'язаних причин. Насамперед, сам факт нелегального перебування ставить дану категорію осіб в очах злочинців ніби поза законом. З цього закономірно випливає відмова, небажання жертв злочинів (нелегальних мігрантів) вступати в будь-які контакти з державними органами через побоювання можливого настання небажаних наслідків (штрафних санкцій, депортацій тощо).

Такий зв'язок (пасивне ставлення до стану жертви й усвідомлення цього злочинцями) робить категорію нелегальних мігрантів найбільш уразливою у віктимологічному плані. Однак, будучи істотною причиною підвищення групової віктимності нелегальних мігрантів і одночасно високої латентності злочинних посягань у відношенні до них, ця причина не є єдиною. Крім цього, існує і ряд непрямих причин таких явищ. До них можна віднести: ігнорування нелегальними мігрантами заходів особистої і майнової безпеки при наявності, як правило, значних матеріальних цінностей, що робить їх найбільш «привабливими» для злочинців; незнання нелегалами вимог чинного законодавства країни перебування, що різко відрізняє їх від мігрантів легальних: мовний бар'єр; переважно низький рівень освіти; усвідомлення своєї чужини, незатребуваність факту нелегального знаходження в країні перебування; занижене почуття соціальної несправедливості й самооцінки; груповою та індивідуальною комфортністю при анонімному способі життя; етнопсихологічними особливостями; соціальною дезадаптацією особистості. Крім того, кур'єр-посередники, що здійснюють нелегальне переправлення мігрантів, заздалегідь психологічно готують їх до можливості виникнення всякого роду непередбачених ситуацій, у тому числі й злочинних посягань у відношенні до них. Також не потрібно забувати, що на стан «жертвовності» мігрантів впливає і незахищеність з боку держави та статут країни, де вони знаходяться, політична нестабільність в країнах, з яких вони прибули, корумповані зв'язки, які приховують факти незаконного перебування їх на території інших держав.

Так, організована кримінальна міграція – це ті нелегальні переміщення злочинців, які здійснюються в інтересах ОЗГ та спільнот. Така діяльність пов'язана з кримінальними організованими злочинними угрупованнями, зокрема «злочинці у законі». Ці лідери злочинного середовища самі досить активно мігрують з метою створення, зміцнення та підтримки системи управління кримінальними формуваннями. Крім того, вони організують вплив на потоки нелегальних мігрантів, коли це відповідає їх цілям [5].

За даними МВС України лише за 2013 рік 3 тисячі 369 іноземців здійснили злочини на території України [6]. Кількість нелегалів на території України збільшується з кожним роком, тим самим сприяючи створенню організованих злочинних угруповань, які займаються незаконним переправленням іноземців через кордони України. Стає реальністю включення у ці процеси міжнародних кримінальних груп, що призводить до створення усталених каналів незаконного перетинання кордону. Серед них можна назвати найбільш організовані: в'єтнамський, пакистано-індійський, шрі-ланкійсько-бангладешський, афганський, румунський, китайський, курдський. Оскільки в Україні сьогодні не функціонують дипломатичні представництва багатьох держав Південно-Східної Азії, це робить неможливим отримати нові документи для виїзду з нашої держави і уповільнює роботу щодо депортації порушників.

Також активізувалася діяльність організованих злочинних груп, що спеціалізуються, насамперед, на створенні транснаціональної високоефективної системи управління нелегальними міграційними потоками. Можна стверджувати, що збільшення потоку неконтрольованої нелегальної міграції призвело до значного зростання криміналізації суспільства в прикордонних

районах України. Крім того, як показує практика останніх років, зафіксовано збільшення кількості затримань громадян України – жителів прикордонних населених пунктів, які були помічниками нелегальних мігрантів, а саме їх наставниками, провідниками, посібниками, переправниками. Для значної частини населення, зокрема на угорській ділянці кордону, сприяння порушникам кордону стало для багатьох мешканців цих регіонів постійним та головним засобом існування.

Слідча практика показує, що затримані іноземці, як правило, мають досвід бойових дій, ведуть бандитський спосіб життя та створюють у країнах Заходу “колонії” зі своїм побутом: суворою дисципліною, правом сильнішого, власним “судом” і системою покарань. Подібні колонії – поселення починають створюватися й в Україні. Під їх контроль підпадають сфери послуг, ринки. Перспектива виникнення сьогодні в Києві, Харкові, Дніпропетровську африканських, арабських, індостанських етнічних кварталів нелегальних іммігрантів стає все більш реальною [7]. Досить часто “гість” привозить із собою всю велику “родину”, яку необхідно годувати. Про чесні заробітки не йдеться зовсім. У кращому разі, їх “годує” сумнівна торгівля, у гіршому – кримінальні заробітки. Тому непоодинокими є крадіжки, участь у злочинних угрупованнях, продаж наркотиків, зброї. Особливо два останні види заробітку є найбільш поширеними серед нелегалів.

Досвід нашої держави показує, що поступово відбувається латентний процес зі створення так званих етнічних груп китайців, турків, чеченців, таджиків, сирійців, циганів, представників азербайджанських груп та інших, де існують свої порядки, закони та традиції. Такі етнічні групи спираються на діаспору, яка проживає в даній місцевості. Зазвичай мають міжнародні зв'язки з організованими угрупованнями на своїй батьківщині. Особливість мігрантів, передусім нелегальних, полягає в тому, що вони психологічно легко відходять від законних форм діяльності, утворюючи відособлену форму спільноти, яка сама по собі може й не бути криміналізованою, але в ній завжди спостерігаються етнічні ОЗГ, які тісно пов'язані з усією етнічною спільнотою на основі групової моралі. Таким чином мігранти потрапляють до груп підвищеного ризику криміналізації. Це поки що очевидно з окремих районів великих міст, але згодом стане дійсним утворенням.

Так, Б. В. Лизогуб в своїй монографії запропонував розподіл ОЗГ за ознаками: 1) східноєвропейські угруповання (російські, українські, польські, литовські тощо); 2) італійські угруповання (сицилійські, калабрійські, американо-італійські); 3) негритянські угруповання; 4) нігерійські угруповання; 5) латиноамериканські угруповання та центральноамериканські угруповання; 6) колумбійські угруповання; 7) мексиканські угруповання; 8) азіатські угруповання (китайські, корейські, японські, в'єтнамські, кавказькі, чеченські, вірменські, азербайджанські, пакистанські тощо); 9) «інтернаціональні»[8].

За різними даними, сьогодні в Україні зібралось понад 100 тис. громадян із найбільш небезпечних країн Азії й Африки. На перспективу правоохоронним органам варто взаємодіяти та враховувати інформацію відповідних служб країн СНД, з яким у нас “прозорий” кордон. Крім того, на кордоні з європейськими країнами та Росією накопичилося майже 2 млн. нелегальних візитерів. Власне, нелегальних мігрантів практично неможливо перерахувати. Прикордонники враховують лише затриманих порушників, міліція проводить розрахунки з кількості накладених штрафів та оформлених протоколів і т.д. [9].

Ситуація ще більше загострюється через вороже ставлення місцевих жителів до мігрантів. За даними В. М. Дрьоміна, серед факторів, що дестабілізують ситуацію в тих чи інших країнах, все частіше називають міграційні процеси. При цьому багато з опитуваних осіб ототожнюють міграцію з етнічною злочинністю. Таким чином, у суспільстві формується образ мігранта - правопорушника, що викликає значно більшу небезпеку порівняно зі своїми «вітчизняними» злочинцями [10]. Крім цього, значну роль у маргіналізації мігрантів відіграють ЗМІ. Наведення матеріалу в не дуже коректній формі по відношенню до представників некорінних національностей завдає їм значної шкоди. Це викликає протест з боку національних меншин, який виражається в тому числі й у скоєнні злочинів як його крайньому прояві.

Можна зробити висновок, що нелегальні мігранти стають жертвами злочинних організацій через ряд причин, які зумовлюють нелегалів брати участь у ОЗГ, спільний інтерес яких - швидкий заробіток. Незаконне перебування поділяє мігрантів на тих, хто вже прибув з ціллю незаконного заробітку, тим самим формуючи кримінальні угруповання, або тих, хто вже належав до них на території іншої держави, та на мігрантів, які приїхали на заробітки та потрапили під вплив злочинності, тобто стали «жертвами» випадку, ситуації, що змусила їх вдатися до скоєння злочинів під натиском більш сильнішого криміналітету певного регіону країни, де вони перебувають, чи жертвами взагалі злочинів, які здійснюються проти них в силу їх віктимних властивостей та соціального становища. Крім того, нелегальна міграція завжди має високий рівень латентності, що

© Попков В. В., Попова А. А.

дає можливість для формування більш стійкого організованого характеру такої злочинності, яка приховується корупційними зв'язками з державними органами, що дає можливість кримінальним угрупованням, до яких входять мігранти, здійснювати злочинні дії.

Для здійснення більш ефективної злочинної діяльності нелегали формуються в етнічні групи, кожна з яких «патрунує» свій регіон, має свою сферу впливу і власний шматок «кримінального пирога». Багато членів національних громад перебувають на території будь-якої країни нелегально. Тому, навіть, якщо вони й стали жертвою злочину, далеко не завжди звертаються до міліції. Тож етнічна злочинність набагато латентніша, ніж звичайна. Саме нелегальні мігранти створюють її базу – вони стають або членами злочинних угруповань, або їхніми жертвами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мозоль А.П. Криминологічні проблеми нелегальної міграції в Україні: Дис. канд. юрид. наук.- К.,- 2002.- С.65-67
2. Насуров П. А. Криминологические последствия незаконной миграции и меры их предупреждения: (по материалам Республики Таджикистан): автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 / П.А. Насуров; Ун-т Московского МВД России.- М., 2008.- 19 с.-С.16
3. Кутьїн А. Виктимология миграционных процессов в России/ Кутьин А// Профессионал.- 2007.-№2.- С.-36
4. Богомолова К. И. Преступность, связанная с иностранцами: автореф. Дис. канд. юрид. наук:12.00.08 / К. И. Богомолова; Саратов. юрид. ин-т .- С., 2011.- 22с.- С.17
5. Разинкин В. С. "Воры в законе" и преступные кланы. - М.: Криминологическая Ассоциация, 1995. - 104 с.- С.78
6. Офіційний сайт МВС України [Електронний ресурс] -. smvs.gov.ua > Головна > Архів
7. Ковалкін І. Поняття “біженець”: критерії визначення в законодавстві України” // Право України. – 1999. – № 11. – С. 112 – 117; Тодика Ю. Конституційно-правовий статус и беженцев в Украине. – Харьков. – 1999. – С. 29; Ковалишин І. Правовий статус біженців в Україні як вид правового статусу іноземців // Право України. – 2001. – № 2. – С. 38 – 42.
8. Лизогуб Б. В. Організовані злочинні угруповання: кваліфікація та заходи протидії: дис. канд. юрид. наук : 12.00.08. - Х., 2004.- 240с.- С. 97-98
9. Див.:Стан міграції в Україні та вплив на неї організованих злочинних угруповань .- [Електронний ресурс] -. www.bg.com.ua > Реферати українською > Право
10. Дремін В. Н. Миграция и проблемы обеспечения криминологической безопасности в Причерноморском регионе // Актуальные проблемы политики : зб. наук. пр. / голов. ред. С. В. Ківалов; відп. за вип. В. П. Дрьомін.- О., 2004.- Вип. 20.- С.124-125

Попков Василий Васильевич, доктор философских наук, профессор кафедры политологии ОНУ им. И. И. Мечникова

Попова Анна Александровна - аспирантка кафедры политологии ОНУ им. И. И. Мечникова

УДК: 32+316+316.722+330.82+316.75+2

ПРОБЛЕМЫ ЛИБЕРАЛИЗМА В КОНТЕКСТЕ ГЛОБАЛЬНЫХ ТРАНСФОРМАЦИЙ НАЧАЛА XXI ВЕКА

В статье раскрывается проблема либерализма через анализ взаимоотношений Запада и Востока в процессе глобальных перемен конца XX – начала XXI столетия. Делается акцент на то, что в современных условиях происходит исчерпание потенциала вестернизации и возникает потребность в поиске новых духовных ресурсов, которые на данный момент в немалой степени сосредоточены в историческом опыте Востока.